

DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

NOTA AAN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Onderzoek van interlandelijke adopties

Bijlagen:

- het advies van de Inspectie van Financiën van 6 juni 2019;
- het begrotingsakkoord van 17 juli 2019.

1. INHOUDELIJK

1.1 Situering en context van de nota

Bij de adopties van 936 Ethiopische kinderen die tussen 1997 en 2015 naar Vlaanderen zijn gekomen, werd de afgelopen weken melding gemaakt van (mogelijke) misstanden. Adoptieouders en geadopteerden getuigden op verschillende fora over het feit dat de inhoud van het adoptiedossier onvolledig zou zijn, maar ook dat elementen van het achtergrondverhaal niet stroken met de realiteit.

Intussen werd door het federaal parket ook een strafrechtelijk onderzoek gestart naar adopties uit Guatemala uit de periode van 1985 tot 1995.

Het feit dat deze adopties niet allemaal volgens de regels van de kunst verliepen, heeft enorme impact; in de eerste plaats op het welbevinden en de identiteit wie rechtstreeks betrokken is, maar doet ook twifelen aan de legitimiteit van interlandelijke adoptie als jeugdbeschermings-maatregel.

Omwille van het belang van het uitklaren of er al dan niet onregelmatigheden gebeurd zijn bij interlandelijke adopties uit het verleden, zal de Vlaamse Regering in eerste instantie individuele dossiers waar betrokkenen vragen bij hebben, laten onderzoeken. Daarnaast richt de Vlaamse Regering een expertenpanel op die als opdracht heeft om onderzoek te doen naar interlandelijke adopties uit het verleden en om op basis daarvan aanbevelingen te doen aan de Vlaamse Regering, opdat interlandelijke adoptie zou verlopen met zo maximaal mogelijke garantie op een correct verloop.

1.2 Verificatie individuele dossiers

Wie vragen heeft over een individueel dossier, kan een onderzoek aanvragen bij het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA). De adoptiedienst(en) maken het dossier en alle andere beschikbare informatie over en sturen ook alle individuele meldingen die zij ontvingen over aan het VCA voor verder onderzoek.

In functie van het beschikbare en verifieerbare bronmateriaal, zal getracht worden in verschillende etappes zo veel mogelijk klaarheid te brengen over de achtergrond van de geadopteerde en de vraag of de procedure correct verlopen is.

Tijdens een eerste, verkennend gesprek worden de vragen, eventuele zorgen en verwachtingen van de betrokkenen in kaart gebracht. Vervolgens zullen medewerkers van VCA het papieren dossier screenen op volledigheid en consistentie aan de hand van de relevante wetgeving en informatie uit het kanaalonderzoek. Specifiek voor de dossiers uit Ethiopië kan ook getoetst worden aan de richtlijnen opgesteld door de International Social Service in 2014.

Indien er verdere vragen blijven, zal bekeken worden of er bijkomende informatie over de afkomst van de geadopteerde gevonden kan worden door ter plekke te gaan in de dorpen of steden waar het kind geboren is, en daar met getuigen of andere betrokkenen te spreken. Of een dergelijk onderzoek ter plaatse gevoerd kan worden, hangt af van de beschikbare informatie in het dossier (beschikbare bronmateriaal), het beleid ter plaatse (laten de wetgeving in het herkomstland en betrokken actoren toe dat er door derden 'gezocht' wordt), maar ook van het feit of een betrouwbare partner (bereid) gevonden wordt om het onderzoek te voeren.

Aan het Vlaams Centrum voor Adoptie wordt gevraagd na te gaan wie deze onderzoeken zou kunnen opnemen. Voor de adoptiedossiers uit Ethiopië, is een eerste mogelijkheid de Ethiopische onderzoekster die na de schorsing van het kanaal in 2015 alle dossiers met een toewijzing onderzocht, vooraleer de adoptieprocedure effectief werd afgerond. Een andere optie is de Belgische Ambassade, die een soortgelijk onderzoek voert wanneer er vermoedens van fraude zijn bijvoorbeeld in een dossier van nationaliteitsverwerving of erkenningen van kinderen door een persoon die in België woont. Deze onderzoeken worden uitgevoerd door een advocatenkantoor in Addis Abeba waar de Belgische Ambassade al lang mee samenwerkt en goede ervaringen mee heeft. Deze onderzoeken zijn in elk geval erg arbeidsintensief en vragen de nodige financiële middelen. De uitkomst is ook niet steeds gegarandeerd: sommige onderzoeken leveren nuttige resultaten op, maar andere blijven zonder conclusie.

Los van de mogelijkheid tot onafhankelijke verificatie van dossiers ter plaatse, zal aan al wie contact opneemt met het Vlaams Centrum voor Adoptie psychosociale ondersteuning voorgesteld worden, en waar nodig advies over de juridische gevolgen van de uitkomst van een dergelijk onderzoek. Indien een strafrechtelijk onderzoek lopende is, hier of in het herkomstland, zal VCA niet overgaan tot een onderzoek ter plaatse om het gerechtelijk onderzoek niet te compromitteren.

1.3 Expertpanel interlandelijke adoptie

Naast de verificatie van individuele vragen wordt een panel van onafhankelijke experts aangesteld om een diepgaand onderzoek te voeren naar adopties uit het verleden om aan de hand van de bevindingen beleidsaanbevelingen te formuleren.

Het expertpanel bepaalt in onderling overleg de concrete werkaanpak; daartoe kan het panel putten uit de methodiek die eerder werd gevolgd bij o.a. het onderzoek naar historisch misbruik en gedwongen adopties in Vlaanderen. Verder is er internationaal inspiratie te vinden, aangezien heel wat andere ontvangende landen momenteel met gelijkaardige uitdagingen geconfronteerd worden. Zo werd pas enkele weken geleden in Nederland een onafhankelijke commissie in het leven geroepen, om een onderzoek te voeren naar de rol en verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid bij adopties uit Sri Lanka, Bangladesh, Brazilië, Colombia en Indonesië.

Met het oog op een zo juist mogelijk beeld van de complexe realiteit van interlandelijke adoptie, is het cruciaal dat de onderzoekers zo veel mogelijk informatie uit verschillende bronnen ontsluiten. Het onderzoek omvat dan ook minimaal

- gesprekken met alle stakeholders (ouders, geadopteerden, diensten, overheden) over de praktijk nu en in het verleden
- een studie van het huidige en toenmalige wettelijk kader inzake interlandelijke adoptie
- aandacht voor de rechtsgang en het tot stand komen van adoptiebeslissingen;
- een analyse van de getuigenissen over misstanden
- de conclusies uit de individuele onderzoeken
- uitwisseling van internationale ervaringen en onderzoeksresultaten

Uit dit onderzoek moet niet alleen worden geleerd wat er is misgelopen en hoe hiermee om te gaan; de opdracht is ook om concrete aanbevelingen voor toekomstig beleid te formuleren.

Concreet is het de bedoeling dat de experts vanuit de kennis en expertise van vandaag en het historisch perspectief indachtig een grondige analyse maken, waarbij zowel de zaken die misliepen, onvoldoende werden opgenomen en ervaren knelpunten, als goede ervaringen en praktijken in kaart worden gebracht, alsook de verantwoordelijkheid van de verschillende stakeholders hierin.

Op basis van deze analyse worden beleidsaanbevelingen geformuleerd met betrekking tot het omkaderen van toekomstige adopties, de nazorg in het algemeen, alsook over de nazorg en mogelijke wegen tot herstel voor wie zich bij VCA heeft gemeld.

1.4. De samenstelling van het panel

Het expertenpanel is samengesteld uit een aantal onafhankelijke onderzoekers, die elk vanuit hun eigen perspectief en vakgebied een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan het onderzoek. Volgende personen worden alvast minimaal aangezocht deel uit te maken van het expertenpanel:

- Dr. Sarah Heynssens (UGent), die onderzoek doet naar de geschiedenis van de gedwongen verplaatsing en adoptie van metissen uit de voormalige Belgische kolonie
- Prof. Frederik Swennen (UA) en/of Prof. Wouter Vandenhole (UA), omwille van hun juridische expertise inzake interlandelijke adoptie
- Mevrouw Juliette Duchesne, experte bij de International Social Service in Geneve en/of een medewerker van Nederlandse FIOM omwille van hun kennis en inzicht van het internationale werkveld
- Mevrouw Julie Reyngaert (Kinderrechtencommissariaat)
- Mevrouw Kris Stas (SAM Steunpunt Mens en Samenleving), beiden omwille van hun ervaring in het expertenpanel over gedwongen adopties in Vlaanderen
- Mevrouw Veronique Van Asch of de heer Niel Delgouffe.

Tot slot wensen we ook de focus van de internationale samenwerking binnen te brengen, via deelname van een personeelslid van de Dienst Bijzondere Evaluatie, kort DBE van ontwikkelingssamenwerking, bij de FOD Buitenlandse Zaken.

Het expertenpanel wordt voorgezeten door één van voormelde onafhankelijk experts. Het VCA zal gedurende het hele onderzoek technische en administratieve ondersteuning verlenen aan de experts.

1.5. Fasering en timing van de aanbevelingen

Het VCA treft de nodige voorbereidingen voor het onderzoek en neemt de nodige stappen in functie van een duidelijke planning, de samenstelling van het expertenpanel

om het panel te laten samen komen en dit uiterlijk tegen oktober 2019. Het expertenpanel levert haar bevindingen op in een rapport met aanbevelingen tegen uiterlijk december 2020.

2. HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

De totale geraamde kostprijs voor de individuele onderzoeken en de werkzaamheden van het expertenpanel bedraagt 57.200 euro. De budgettaire weerslag van voorliggend voorstel kan opgevangen worden binnen de marge die er momenteel nog is op het recurrente toegekende bijkrediet van 300 duizend euro (bij BO2018) voor het Afstammingscentrum.

Het gunstig advies van de inspectie van Financiën werd bekomen op 6 juni 2019.

Het begrotingsakkoord werd bekomen op 17 juli 2019.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

- a) Personeel: het voorstel heeft geen weerslag op gebied van personeelsinzet.
- b) Werkingsuitgaven: het voorstel heeft geen weerslag op de lopende uitgaven.
- c) Investeringen en schuld: het voorstel heeft geen investeringen als gevolg.
- d) Ontvangsten: het voorstel resulteert niet in bijkomende ontvangsten.
- e) Conclusie: het voorstel heeft geen weerslag op de werking van de lokale besturen.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid inzake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

5. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

De RIA is niet vereist en de compensatieregeling is niet van toepassing op het voorstel van beslissing.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist haar goedkeuring te verlenen aan het voorgestelde onderzoek inzake interlandelijke adopties.

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jo VANDEURZEN